

Analiza DPSIR zbiornika Sosina w Jaworznie jako narzędzie wspomagające proces decyzyjny

dr Andrzej Woźnica, dr Bartosz Łozowski, dr Andrzej Pasierbiński, Uniwersytet Śląski
mgr inż. Wanda Jarosz, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych
Łukasz Pszczeliński, Andrzej Siudy, Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów

Fot. – Nowe oblicze Sosiny, <https://www.youtube.com/watch?v=7aQuHimJ08s>

Badania sfinansowane przez Gminę Miasta Jaworzno w ramach zlecenia
„Waloryzacja stanu ekologicznego zbiornika Sosina w Jaworznie wraz
z wytycznymi do projektu jego rekultywacji”, umowa nr IM.IMF.272.1.40.2015

Zbiornik Sosina

Fot. – Nowe oblicze Sosiny, <https://www.youtube.com/watch?v=7aQuHimJ08s>

Lokalizacja zbiornika Sosina

Lokalizacja – woj. śląskie ok. 10 km od Jaworzna
Pojemność wody – 606,6 tys. m³
Powierzchnia lustra wody przy NPP – 43,5 ha
Głębokość – 2,6 m
Długość linii brzegowej – 4,6 km
Powierzchnia kompleksu leśno-łąkowego – 30 ha

OŚRODEK WYPOCZYNKOWO-REKREACYJNY

- DROGI I PARKINGI
- TEREN SPORTÓW WODNYCH
- TEREN WĘDKOWANIA I PŁYWANIA
- KĄPIELISKO NIESTRZEŻONE
- STREFA OCHRONNA / WYSPA

- POSTERUNEK POLICJI
- OŚRODEK WYPOCZYNKOWY
- 4 • AMFITEATR
- OŚRODEK MCKiS/ DOMKI - NOCLEGI
- 6 • SANITARIATY

- 1 • BOISKO DO SIATKÓWKI PLAŻOWEJ
- 5 • KĄPIELISKO STRZEŻONE
- 2 • GASTRONOMIA
- POLE BIWAKOWE
- 7 • GASTRONOMIA
- 9 • OŚRODEK WYPOCZYNKOWY
- 12 • OŚRODEK ZZG I PKW
- 10 • KLUB JAWOR
- 14 • OŚRODEK ELEKTROWNI J-NO III
- 11 • KLUB ŻEGLARSKI TRYTON
- 13 • KLUB ŻEGLARSKI MORS
- 3 • KLUB NART WODNYCH
- H • HOTEL WODNIK

<https://www.youtube.com/watch?v=dYfMHVYQETI>

Foto – Nowe oblicze Sosiny, <https://www.youtube.com/watch?v=7aQuHimJ08s>

Kto wypoczywa nad zbiornikiem Sosina?

71% mieszkańcy województwa śląskiego, 28% małopolskiego
59% wypoczywających to osoby w wieku do 35 lat
68% to osoby wypoczywające bez dzieci

12% wypoczywających przyjeżdża z dziećmi do lat 16

15% wypoczywających to emeryci

79% wypoczywających przyjeżdża w towarzystwie co najmniej 1 osoby

73% osób przyjeżdża samochodem, a 14% rowerem
83% wędkarzy przyjeżdża samochodem, a 17% rowerem

Badania sondażowe, sierpień-wrzesień 2015

Kiedy wypoczywamy nad zalewem Sosina?

92% ankietowanych korzysta latem

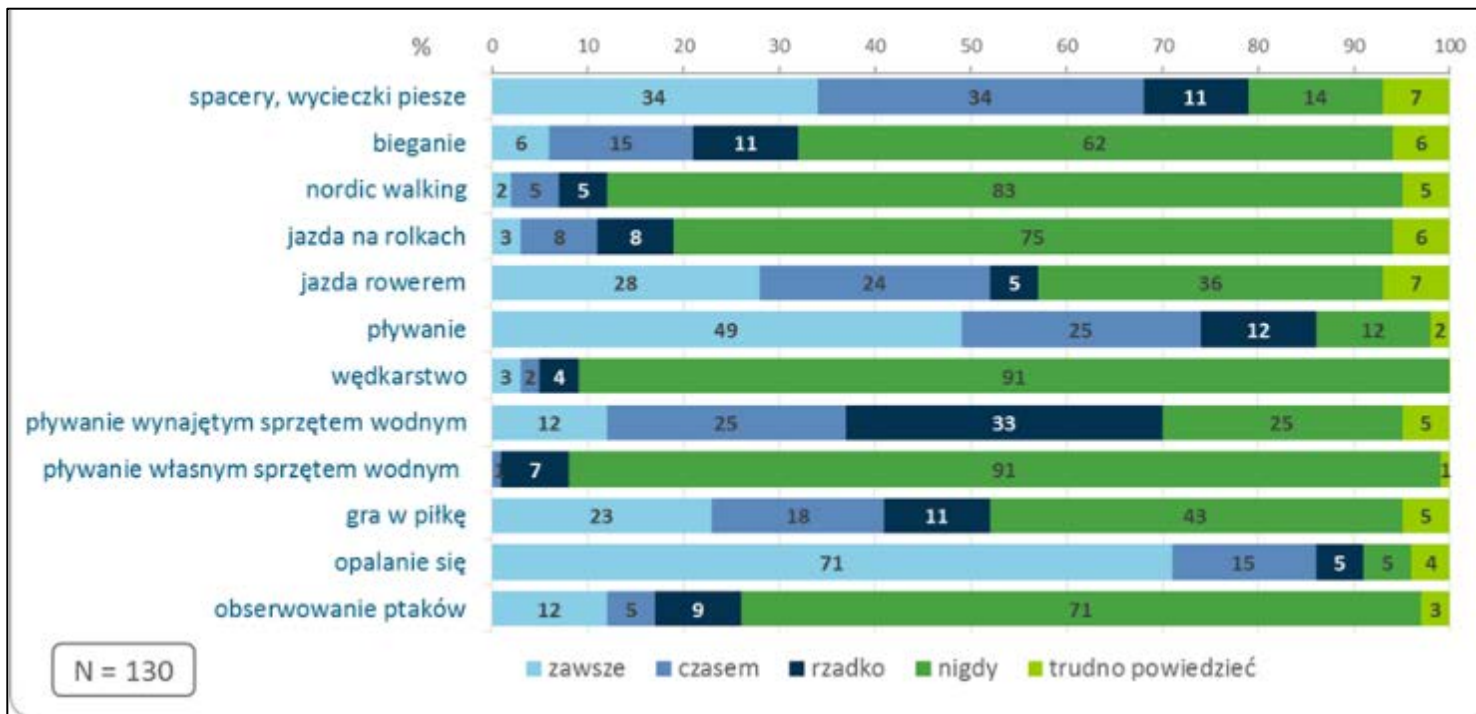
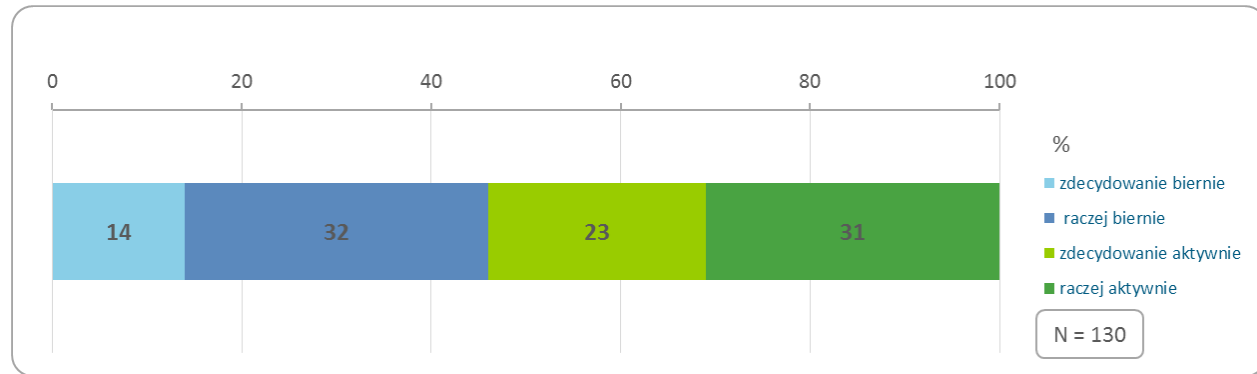
26% ankietowanych korzysta jesienią i zimą

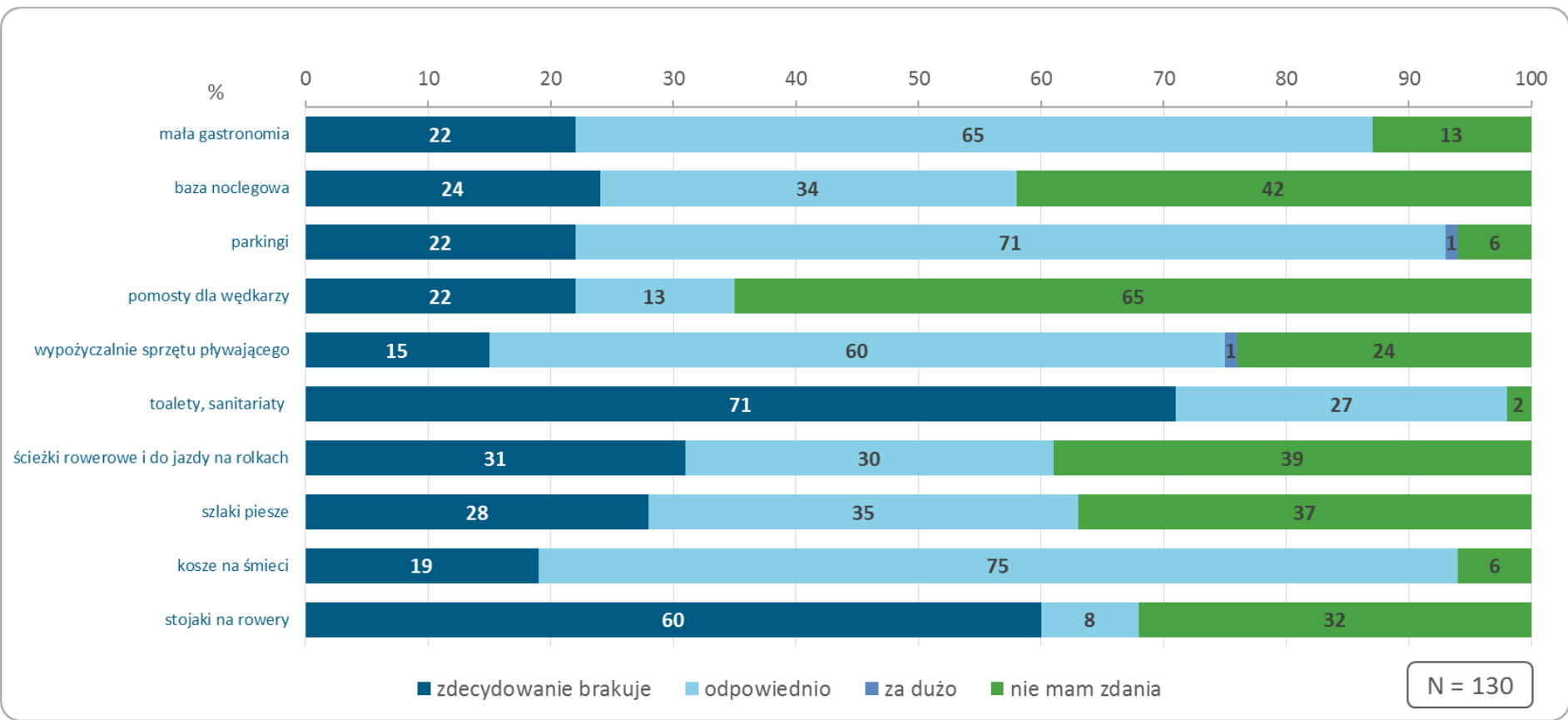
20% ankietowanych korzysta wiosną

Badania sondażowe, sierpień-wrzesień 2015

Wypoczynek bierny czy aktywny?

Komfort wypoczynku i rekreacji

Zbiornik Sosina

Zła jakość wody w zbiorniku

Zaniedbane otoczenie zbiornika

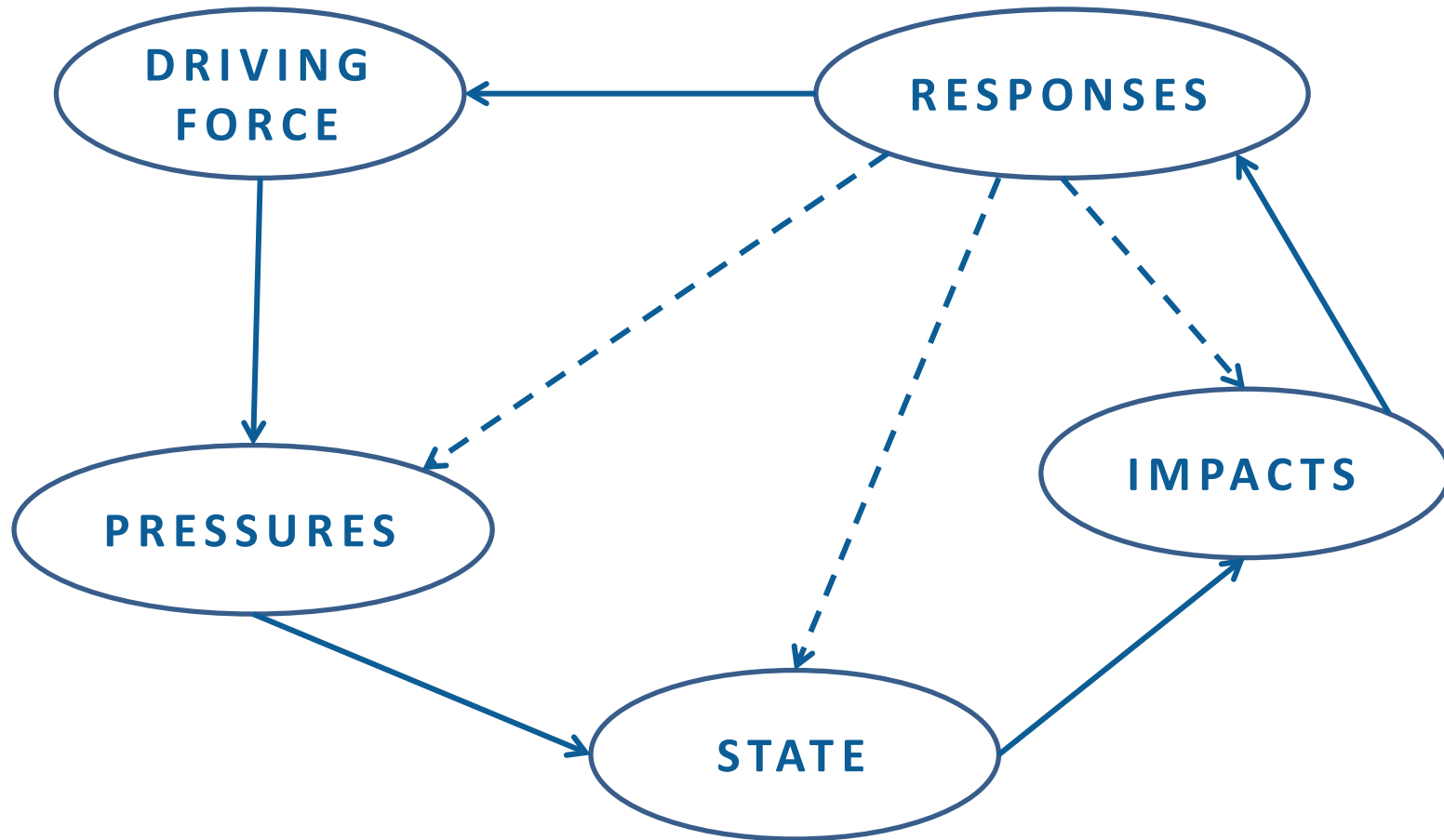
Przestarzała infrastruktura turystyczno-rekreacyjna

Niewykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny obiektu

Problemy

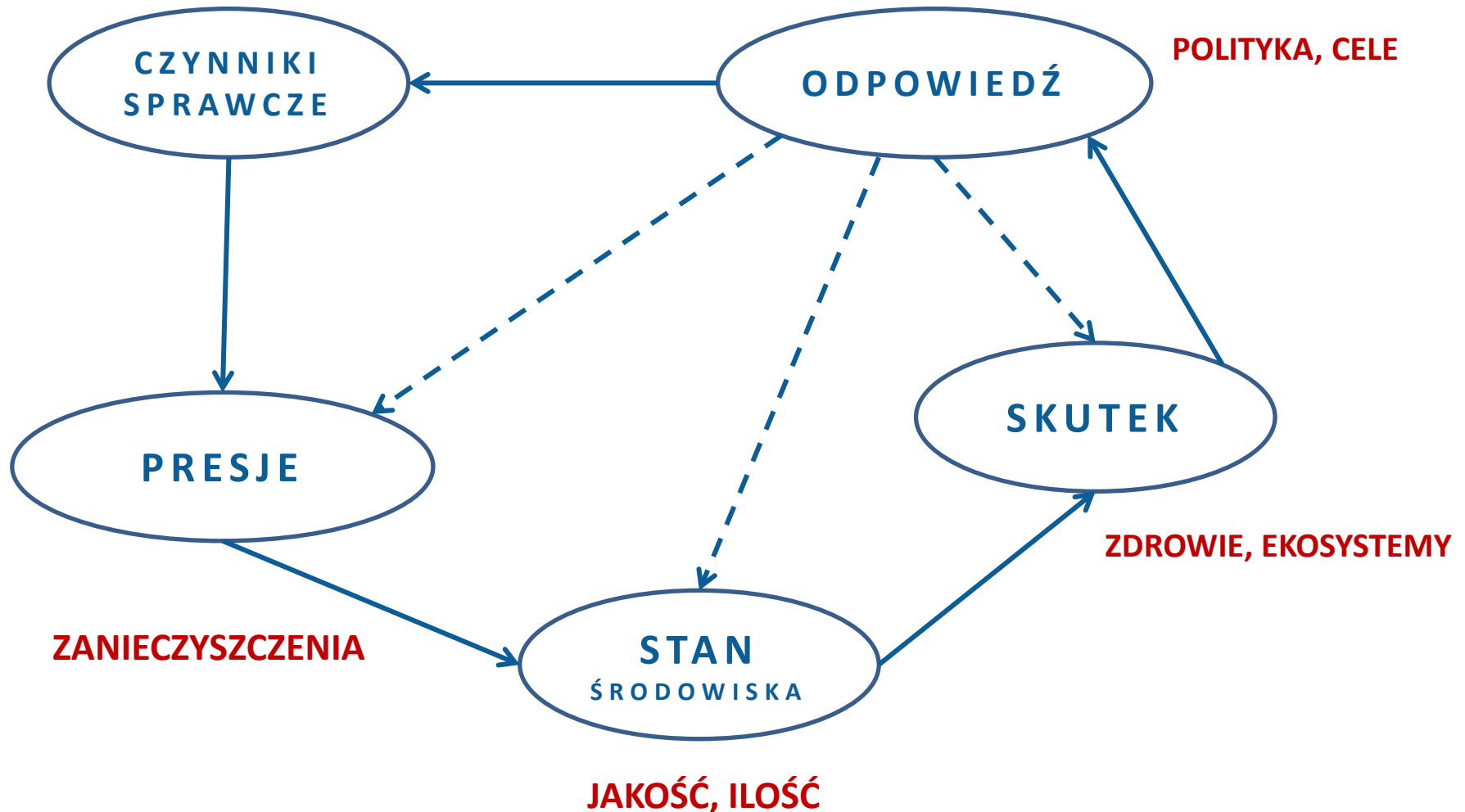

Model DPSIR

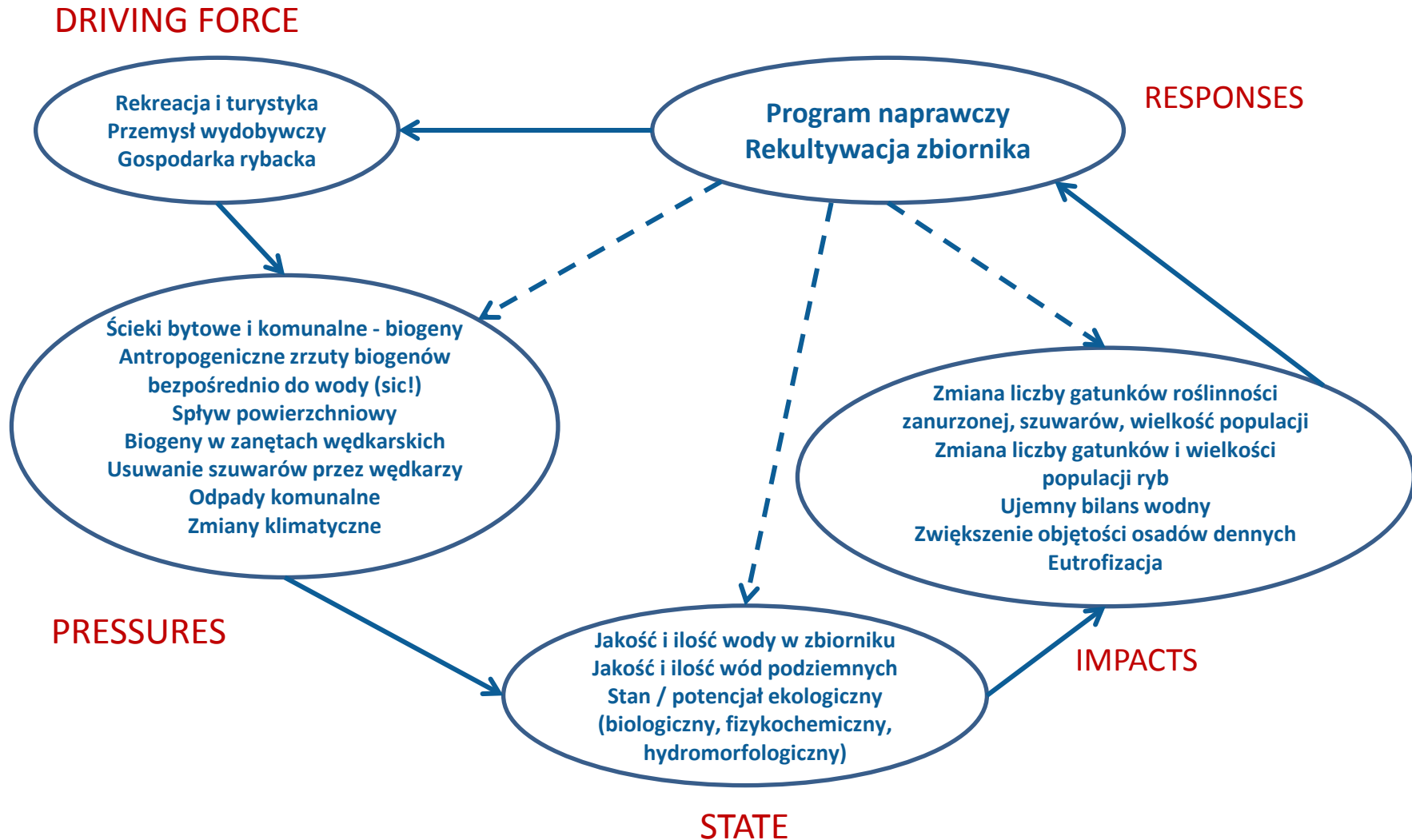
Technical report No 25, Environmental indicators: Typology and overview, Edith Smeets and Rob Weterings, EEA, Copenhagen, 1999

Model DPSIR

Technical report No 25, Environmental indicators: Typology and overview, Edith Smeets and Rob Weterings, EEA, Copenhagen, 1999

Model DPSIR

Technical report No 25, Environmental indicators: Typology and overview, Edith Smeets and Rob Weterings, EEA, Copenhagen, 1999

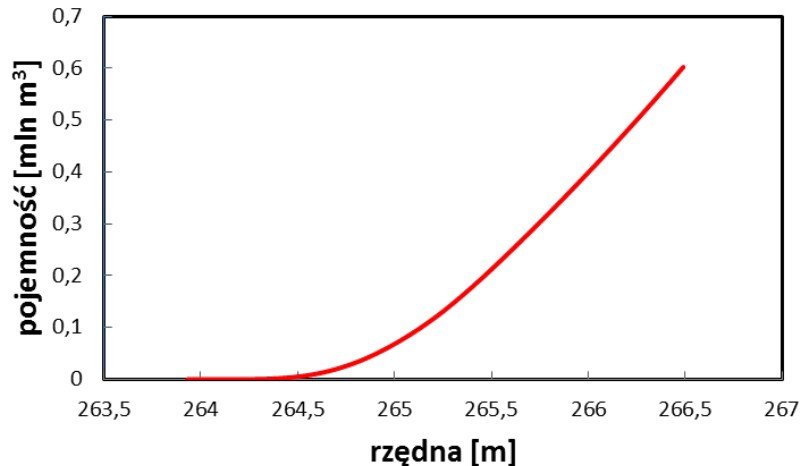
DPSIR – wskaźniki

	DRIVING FORCE	PRESSURES	STATE	IMPACT	RESPONSES
Co pokazuje wskaźnik	Wykorzystanie rekreacyjno-turystyczne	Źródła zanieczyszczeń i ładunek substancji zanieczyszczających odprowadzanych do wód Warunki hydrologiczne Warunki meteorologiczne	Jakość i ilość wody, stan elementów przyrodniczych	Wpływ na środowisko przyrodnicze	Strategia rozwoju i wykorzystania rekreacyjno-turystycznego obiektu
Wskaźnik	Liczba osób korzystających z wypoczynku nad zbiornikiem	Punkty zrzutu ścieków komunalno-bytowych	Zawartość azotu w wodzie	Powierzchnia szuwarów	Program rekultywacji zbiornika
	Liczba punktów usług gastronomicznych	Ilość ścieków komunalno-bytowych	Zawartość fosforu w wodzie	Liczba gatunków roślinności zanurzonej	Plan działań służących modernizacji infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej
	Liczba miejsc noclegowych	Objętość osadów dennych	Zawartość tlenu rozpuszczonego	Liczba gatunków ryb	Plan działań promocyjno-informacyjnych oraz kulturalnych
	Liczba osób korzystających z wypoczynku nad zbiornikiem	Ilość antropogenicznego N	Bilans wodny zlewni	Biomasa ryb	
	Odsetek osób korzystających z wypoczynku jednodniowego	Ilość odpadów komunalnych	Escherichia coli	Liczba występowania zakwitów	
	Odsetek osób korzystających z wypoczynku urlopowego	Ilość biogenów wprowadzanych przez wędkarzy	Bakterie grupy Coli	Czas utrzymywania się zakwitów	
	Odsetek osób przyjeżdżających samochodami		Enterokoki kałowe	Zmiana objętości osadów dennych	
	Odsetek osób przyjeżdżających rowerami		ChZT	Zmiana składu osadów dennych	
			BZT	Liczba osób wypoczywających nad zbiornikiem	

Stan zbiornika Sosina

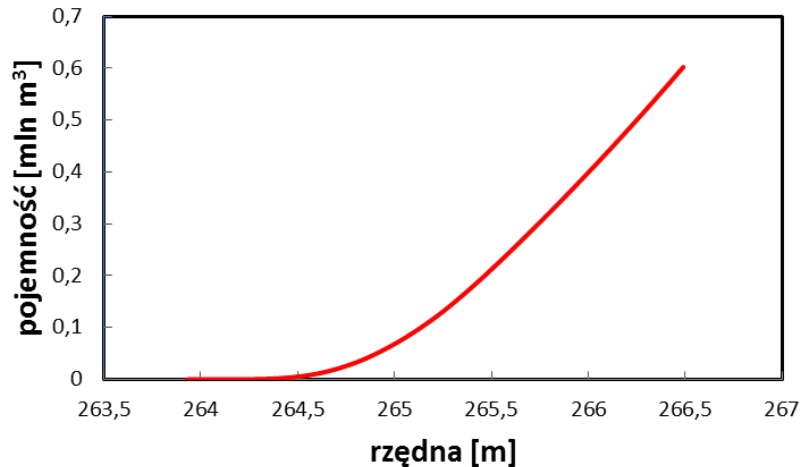
Fot. – Nowe oblicze Sosiny, <https://www.youtube.com/watch?v=7aQuHimJ08s>

Numeryczny model czasy zbiornika

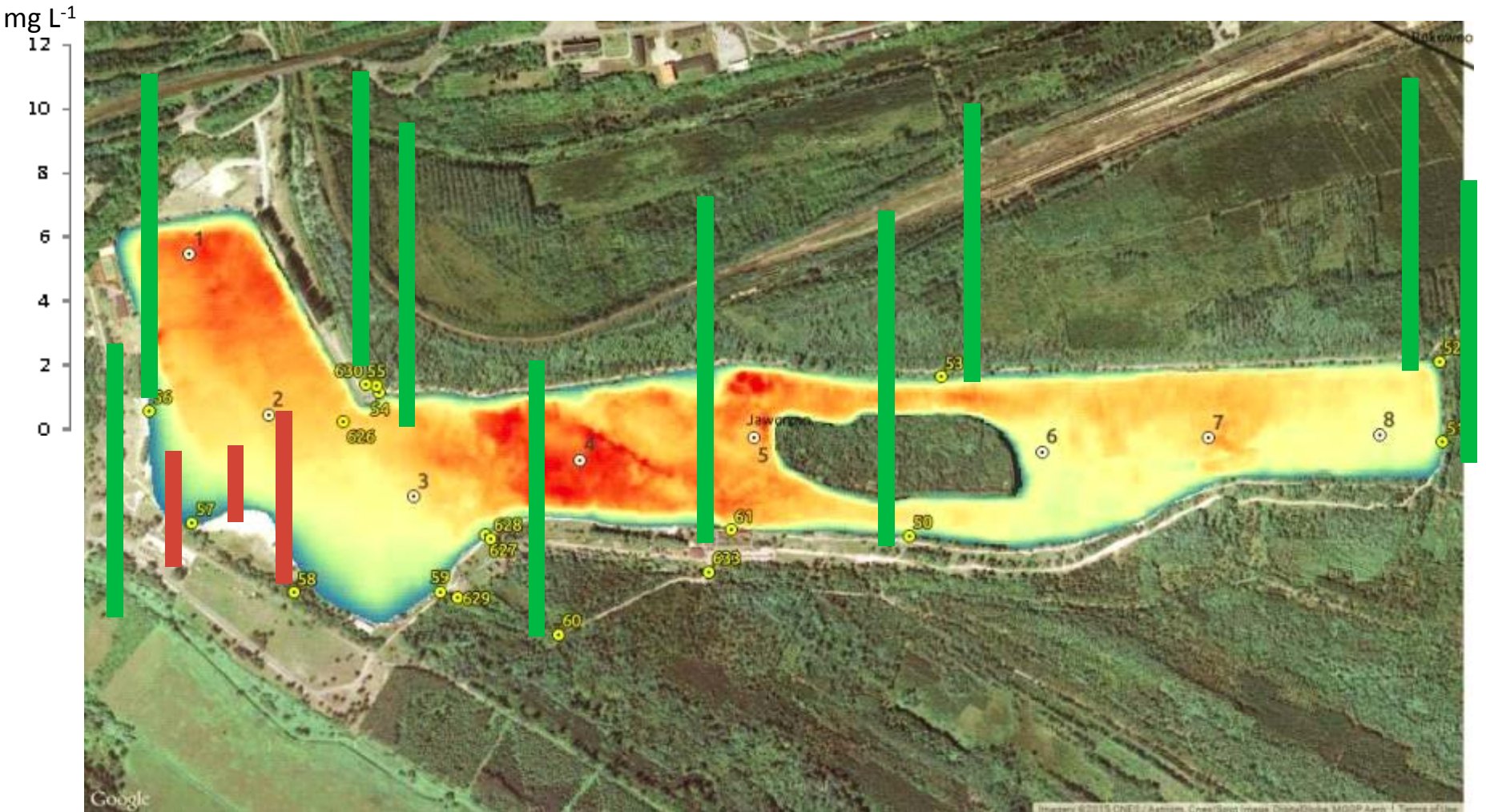
Z uwagi na brak pomiarów batymetrycznych szacowana objętość zbiornika Sosina przy NPP wynosiła 763 000 m³.
Analizy sonograficzne pozwoliły na weryfikację pojemności akwenu, która wynosi **606 629 m³**

Numeryczny model czasy zbiornika

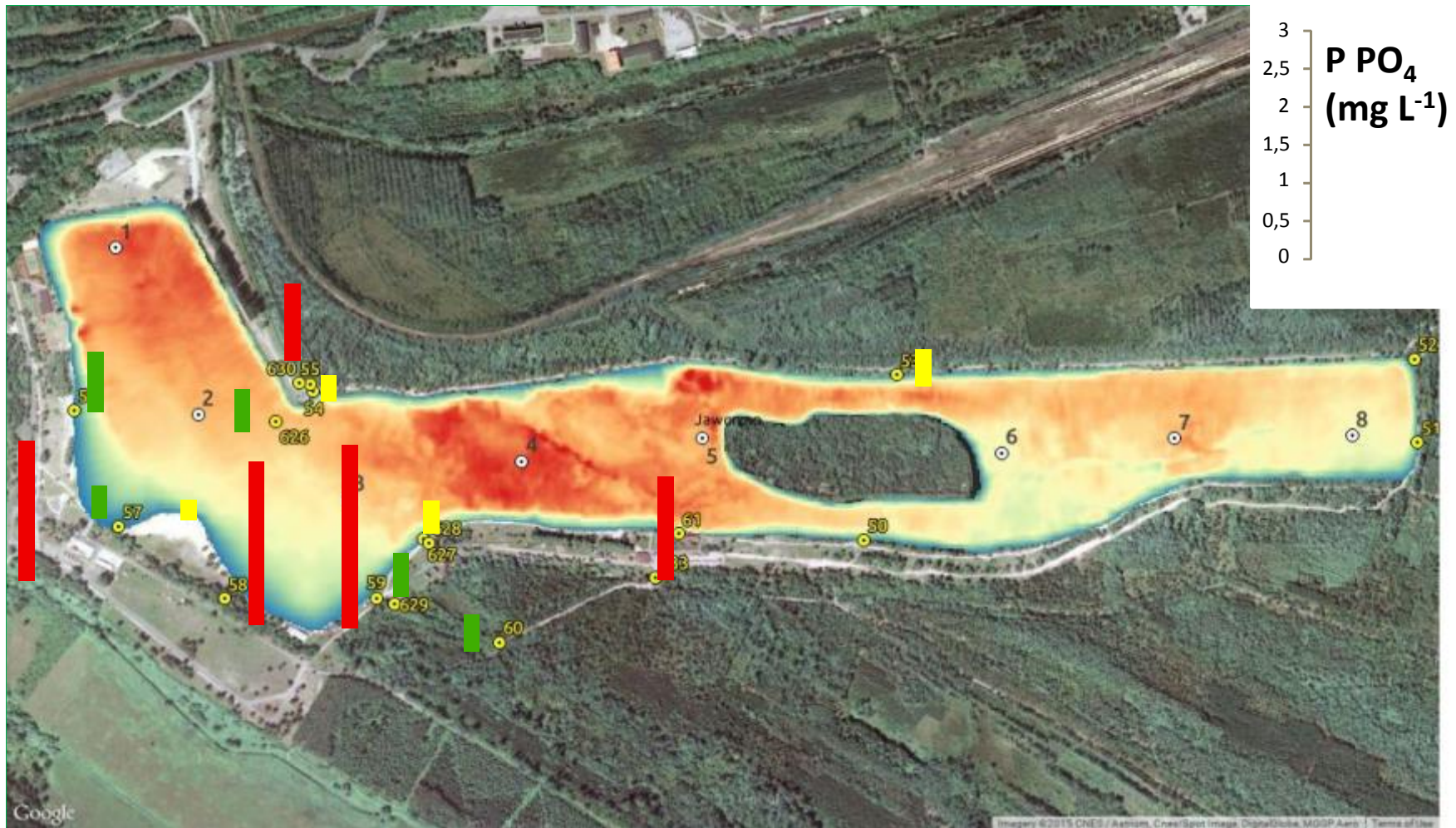

Z uwagi na brak pomiarów batymetrycznych szacowana objętość zbiornika Sosina przy NPP wynosiła 763 000 m³.
Analizy sonograficzne pozwoliły na weryfikację pojemności akwenu, która wynosi **606 629 m³**

Zawartość tlenu rozpuszczonego w wodzie

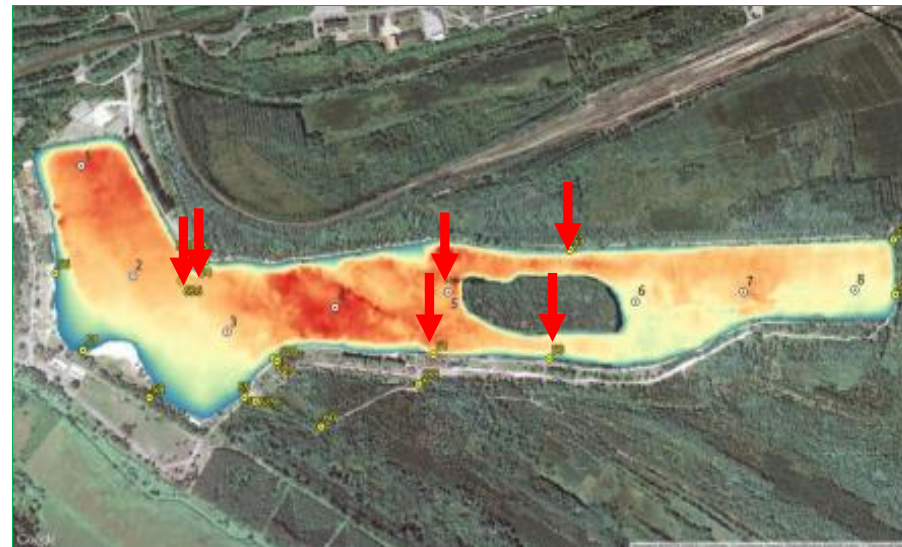
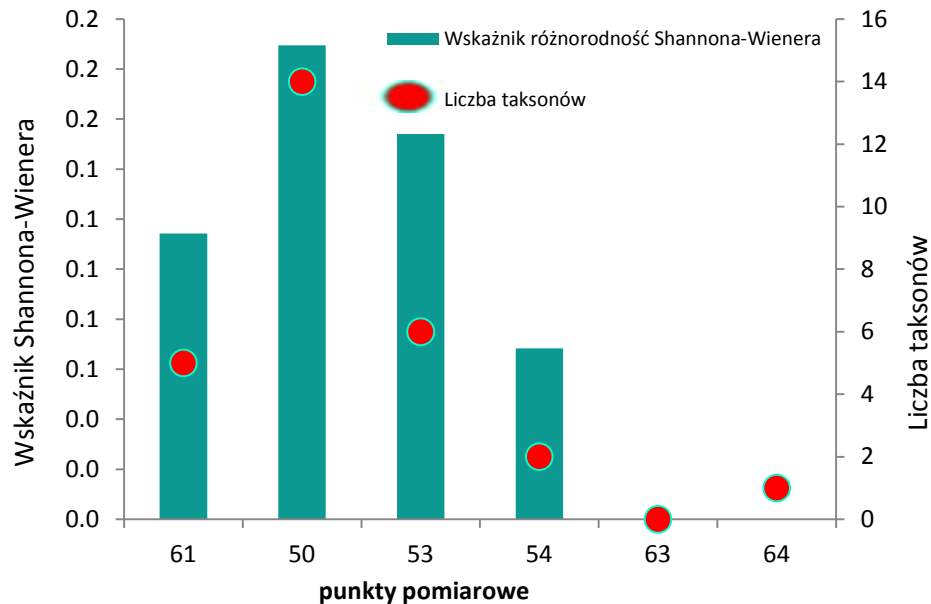
Zawartość biogenów w wodzie – fosforany

Zawartość biogenów w wodzie – azotany

Wskaźniki różnorodności fauny dennej

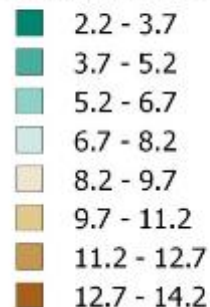
Wartości wskaźników różnorodności wskazują na brak lub bardzo ubogą faunę denną w osadach drobnoziarnistych (punkty pomiarowe 63 i 64)

Zawartość tlenu rozpuszczonego w wodzie

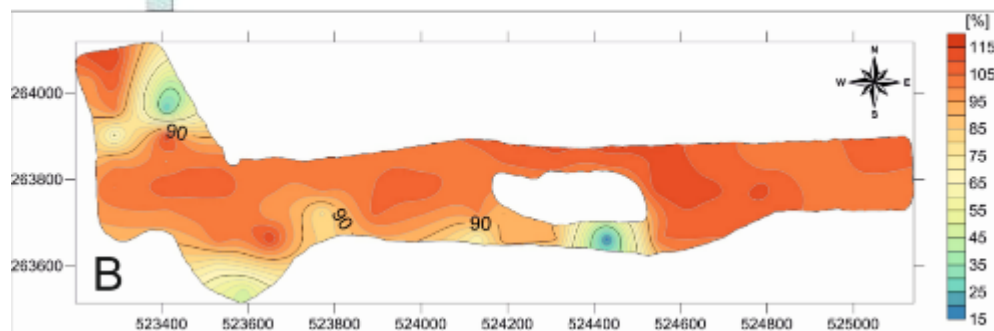
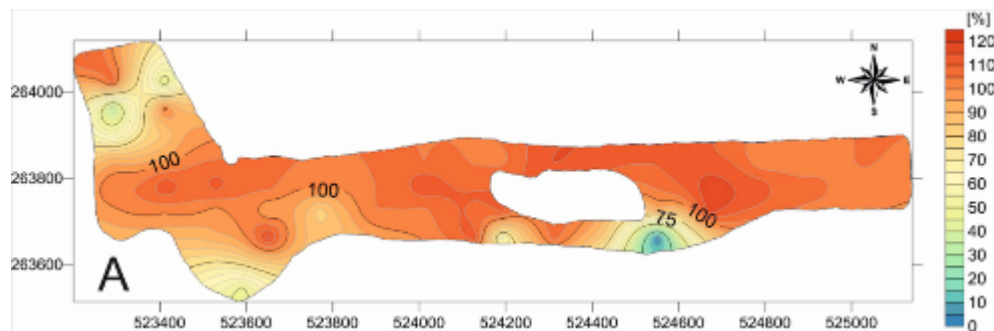

Legenda

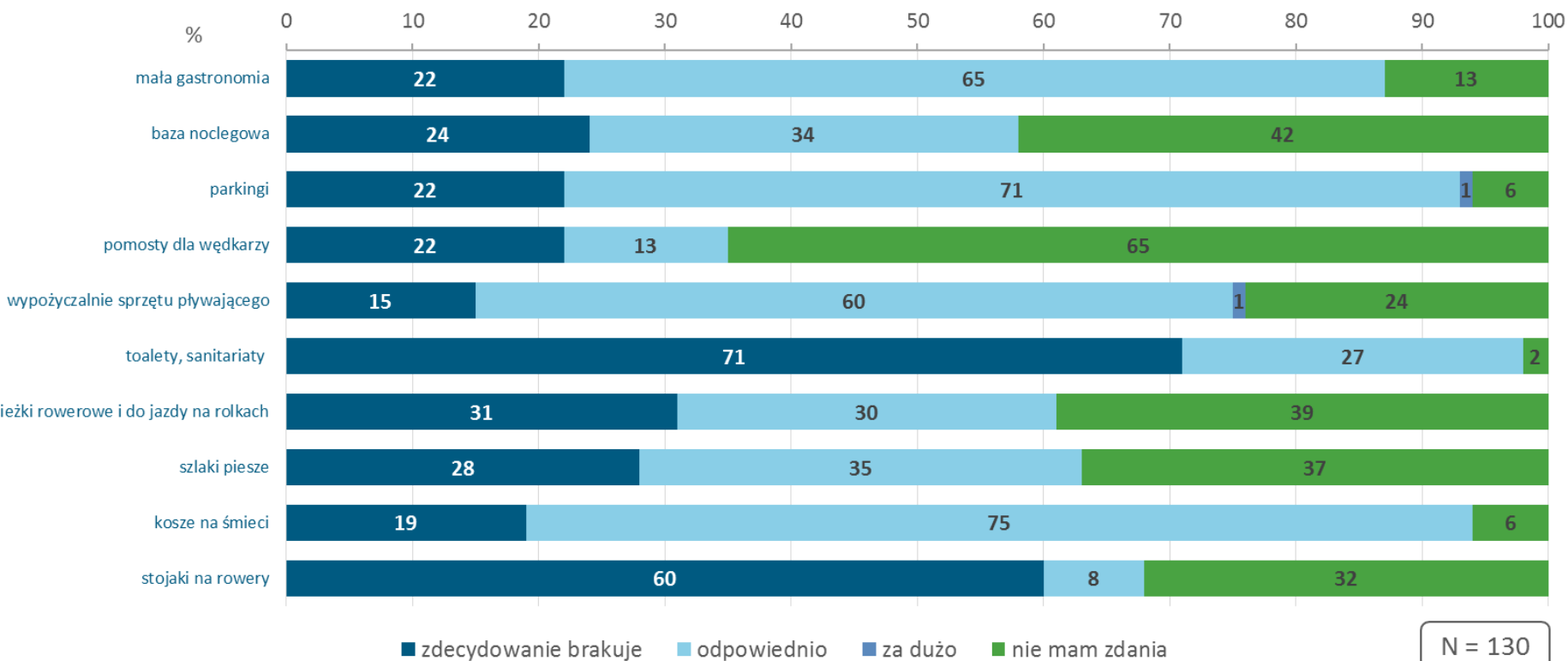
sosina_chem_dno

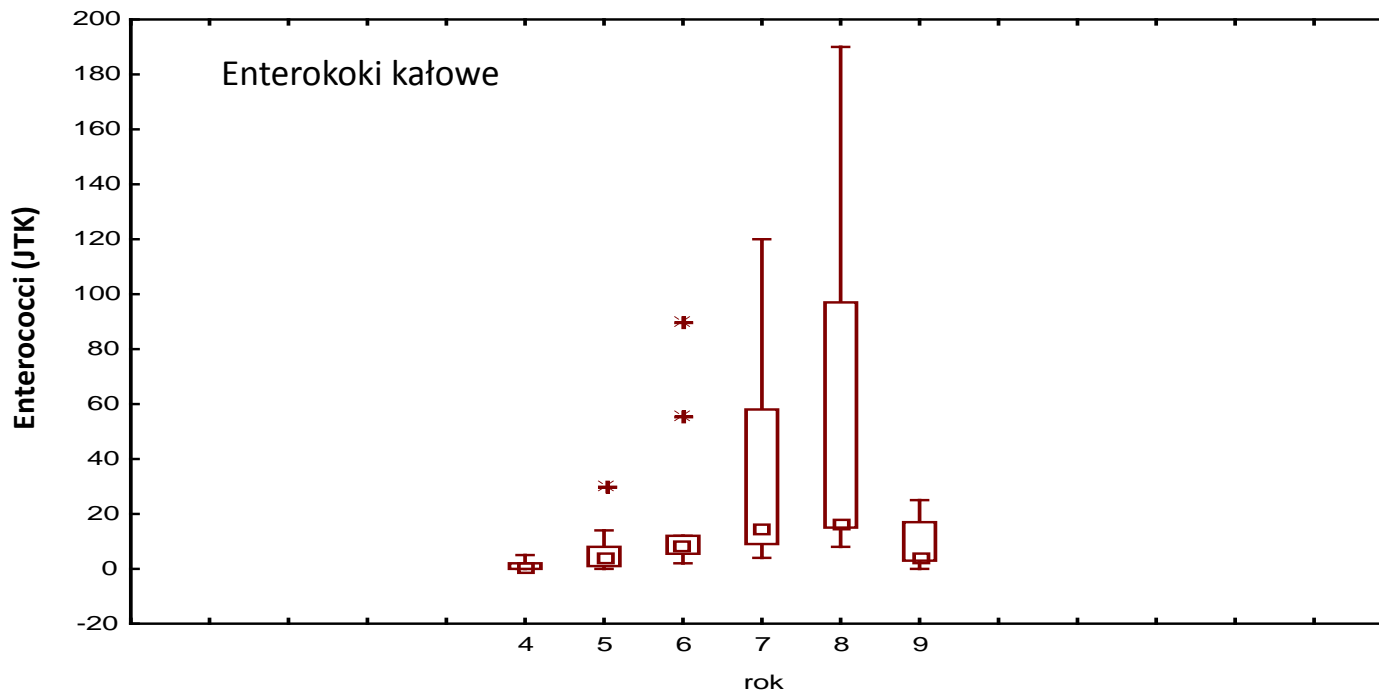
Rozkład wysycenia tlenem wody w zbiorniku Sosina [%]. Pomiary stężenia tlenu wykonano 21 czerwca 2015 r. wieloparametrową minisondą Hydrolab MS 5, na głębokości 0,5 m pod powierzchnią wody (A) i w strefie dennej zbiornika (B)

Ocena infrastruktury rekreacyjno-turystycznej

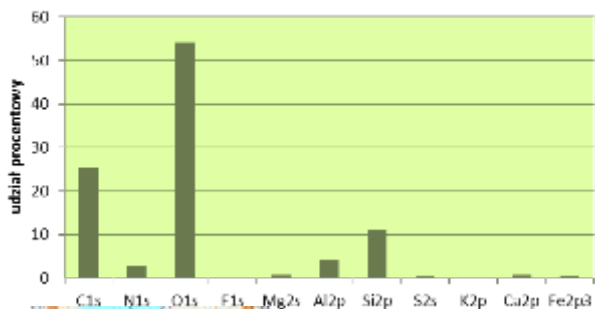
Ocena ilości bakterii kałowych w wodach zbiornika

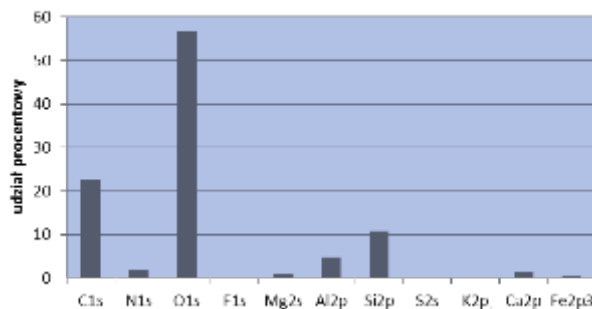
Ocena ilości bakterii kałowych na podstawie prób pobranych w rejonie kąpieliska w latach 2000-2010
Dane Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Jaworznie

Skład pierwiastkowy osadów dennych

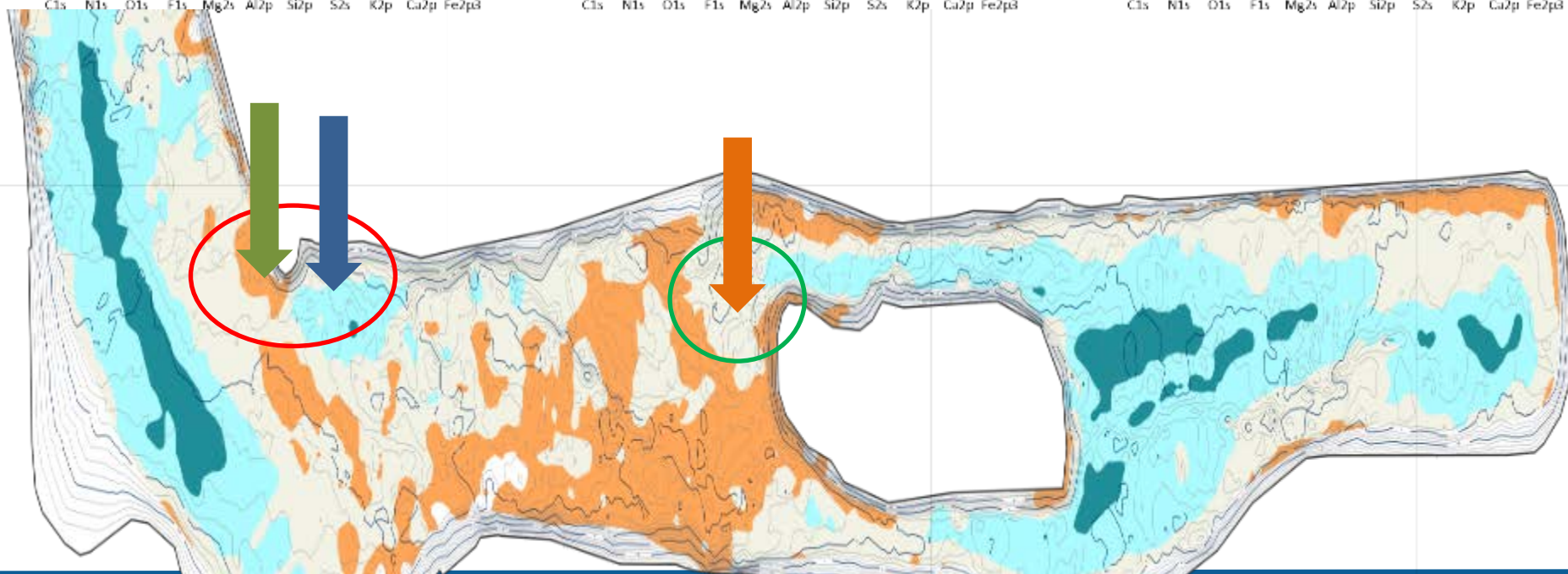
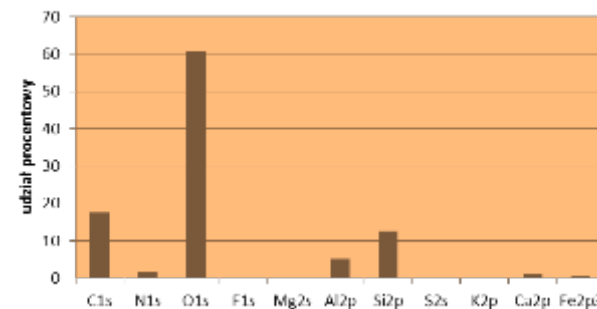
BO_54_surv.spe

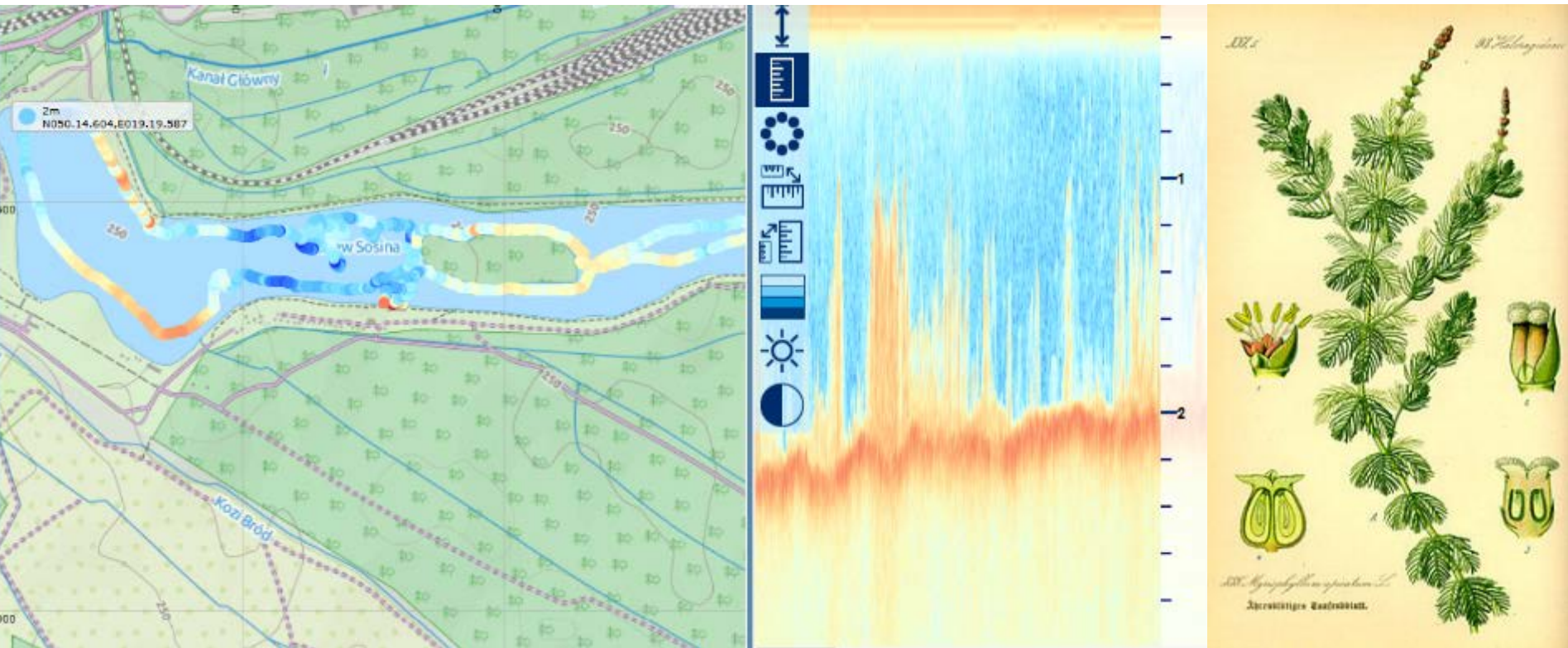
BO_63_surv.spe

BO_64_mult.spe

Roślinność zanurzona

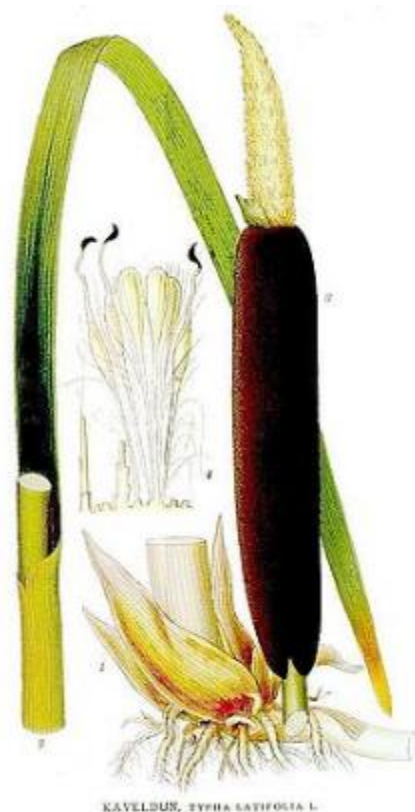
Wywłócznik kłosowy (*Myriophyllum spicatum*) – jedyny gatunek fitobentosu zbiornika Sosina, uważany za wskaźnik wysokiej trofii siedliska

Roślinność szuwarowa

Strefę litoralu porastają szuwary, głównie tworzone przez trzcinę pospolitą (*Phragmites australis*) z niewielką domieszką innych gatunków szuwarowych, m.in. pątek (*Typha angustifolia*, *T. latifolia*), oczeretu jeziornego (*Schoenoplectus lacustris*) i jeżogłówki gałęzistej (*Sparganium erectum*)

Phragmites australis

Typha latifolia

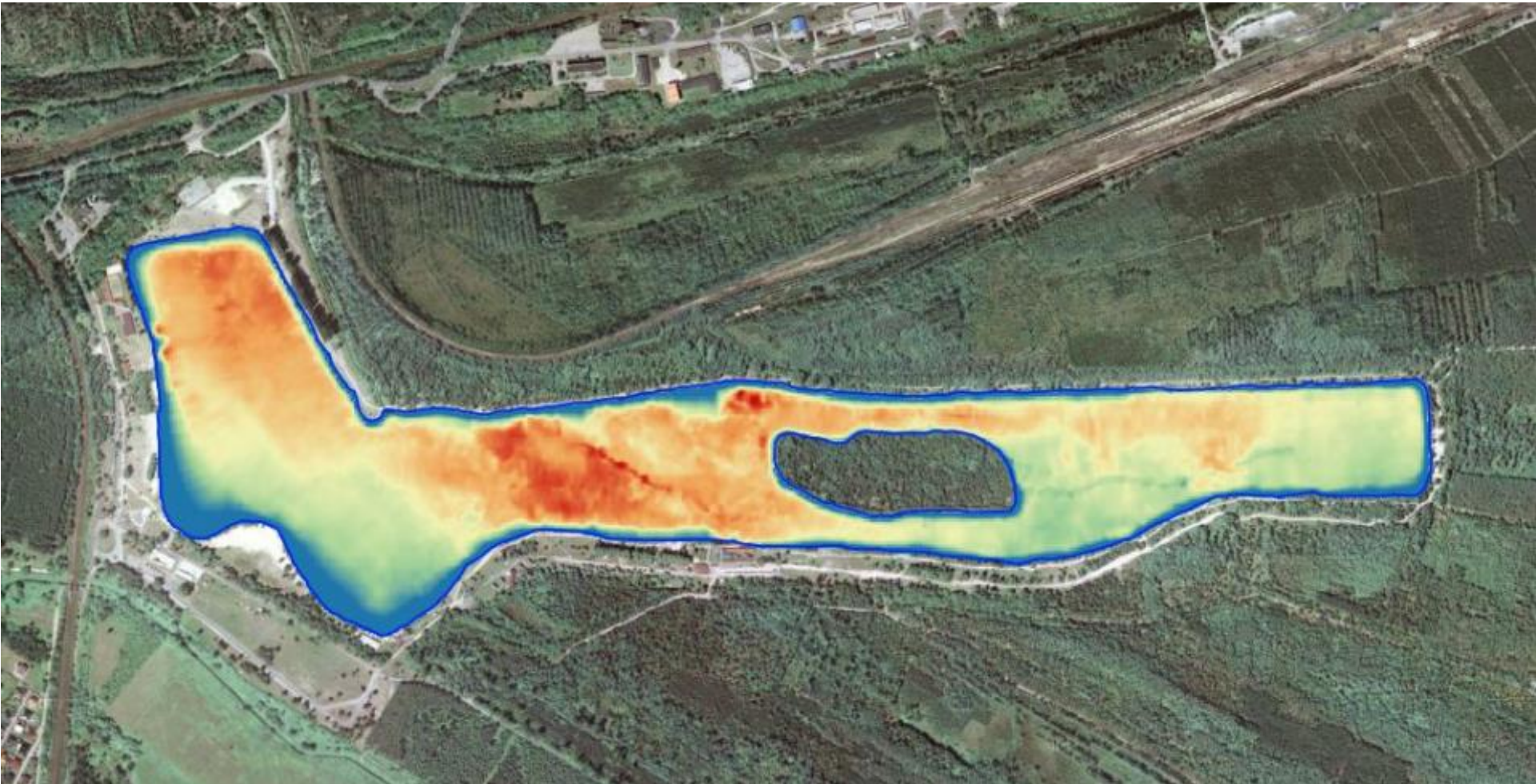

Schoenoplectus lacustris

Sparganium erectum

Roślinność szuwarowa

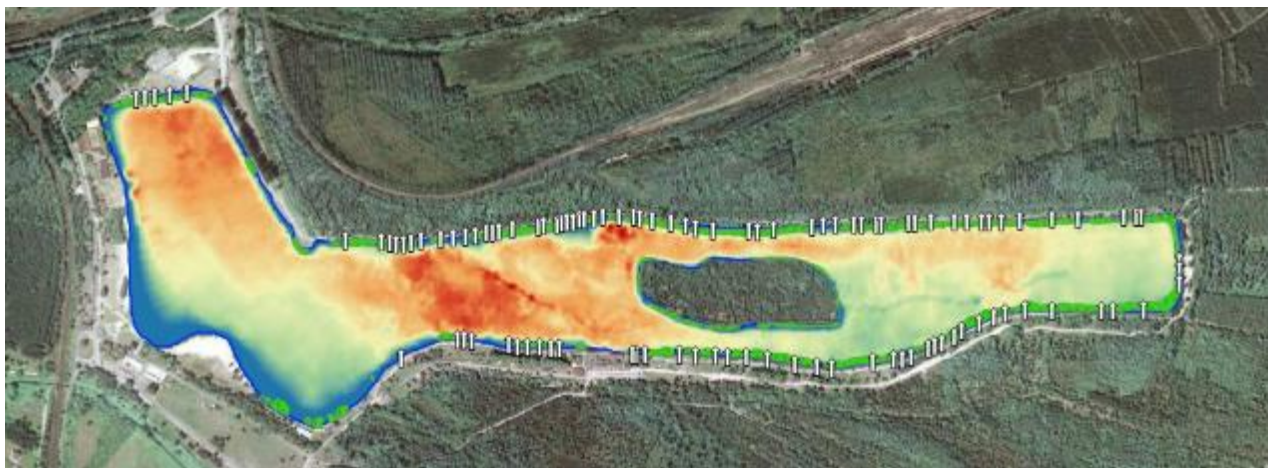

Roślinność szuwarowa

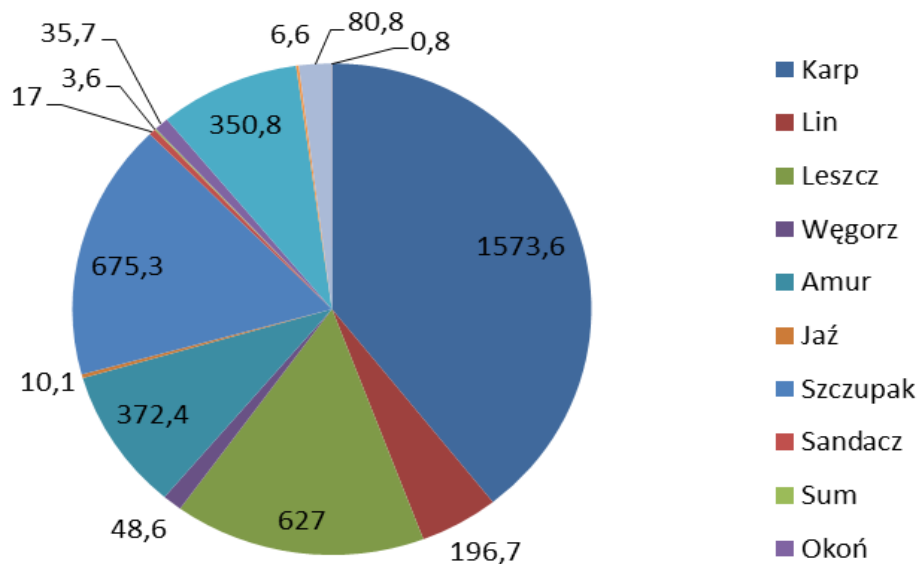
Płaty roślinności szuwarowej występujące wzdłuż linii brzegowej zbiornika zajmują powierzchnię 2,9 ha
W sezonie wegetacyjnym ich zdolność wiązania N oszacowano na 1034 kg, a P na 65,3 kg

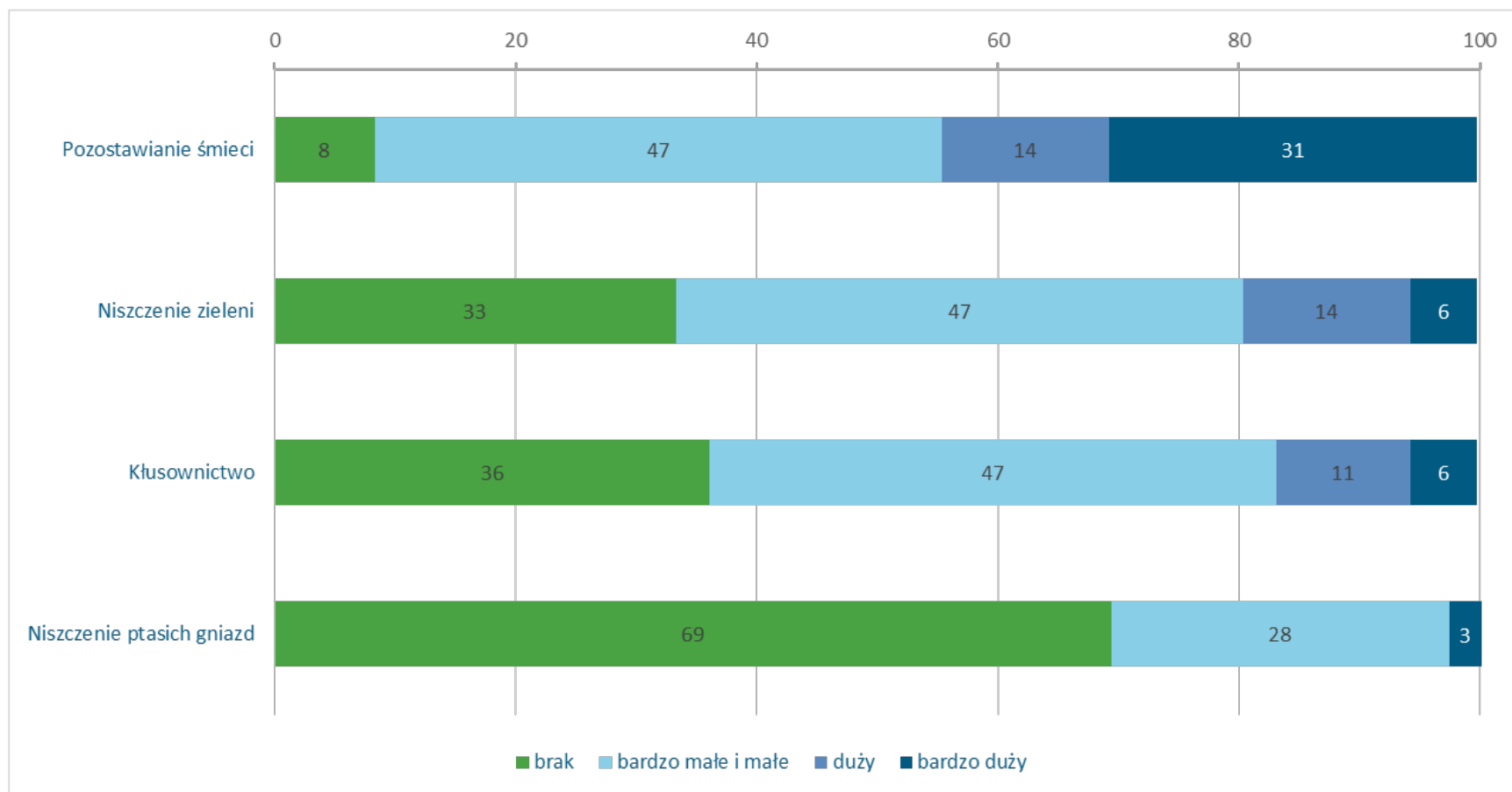
Gospodarka rybacka – stanowiska wędkarskie

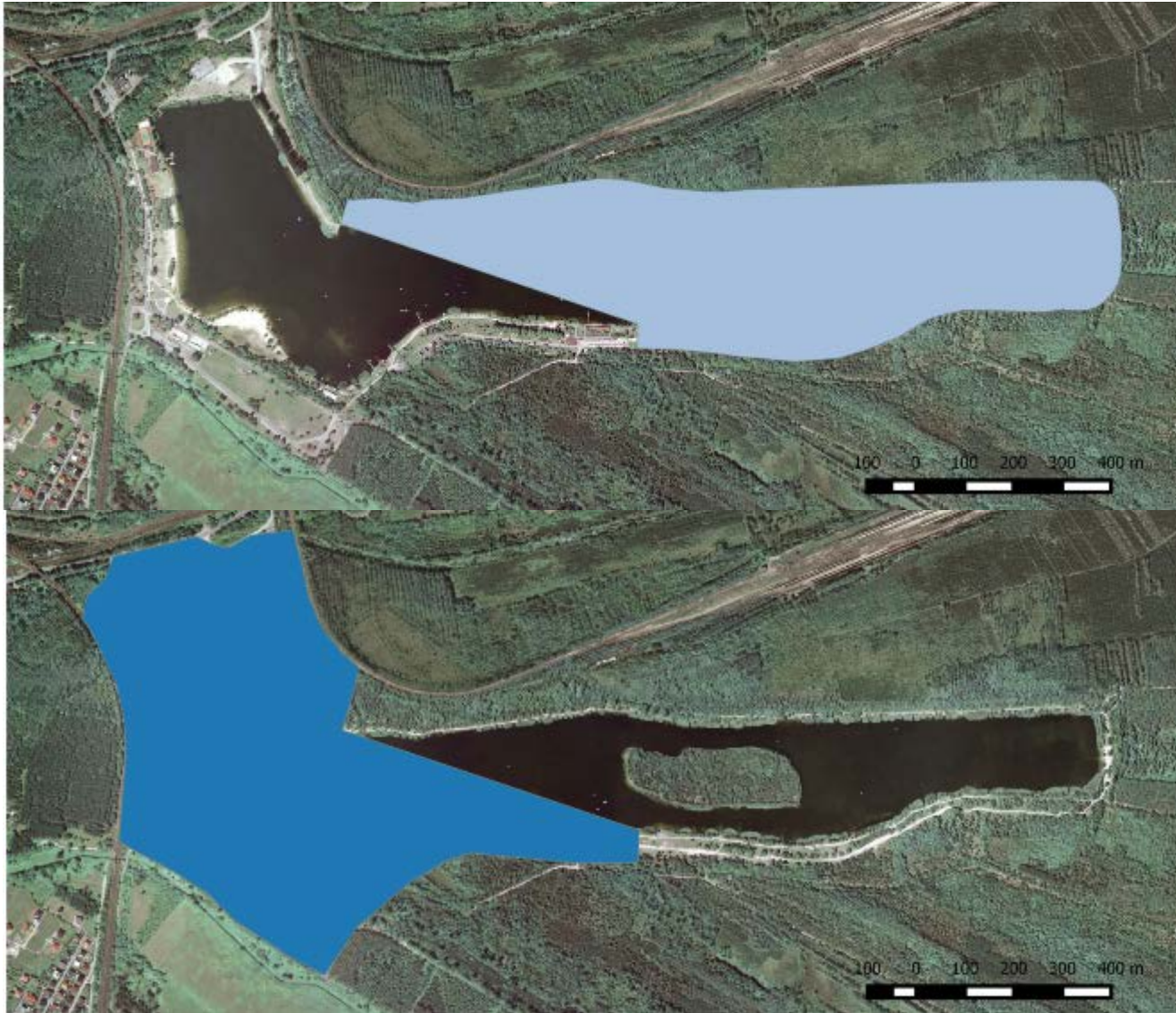
Struktura masy ryb odłowionych przez wędkarzy na podstawie rejestrów z 2014 r.

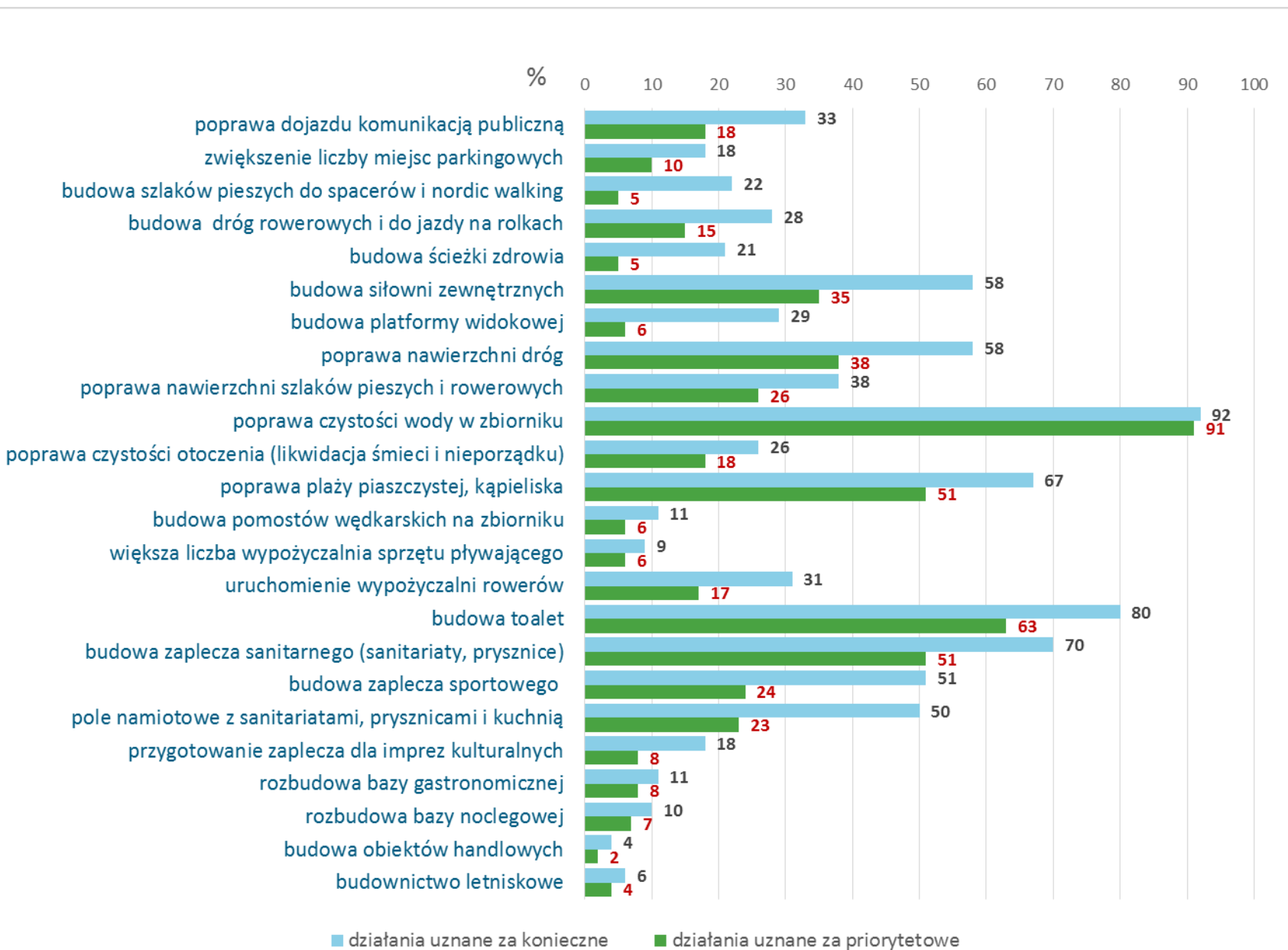
Formy i stopień negatywnego oddziaływania wędkarzy na środowisko

Rekreacyjne wykorzystanie terenu

Jak zwiększyć komfort i atrakcyjność wypoczynku i rekreacji?

Podsumowanie

DPSIR – wskaźniki

	DRIVING FORCE	PRESSURES	STATE	IMPACT	RESPONSES
Co pokazuje wskaźnik	Wykorzystanie rekreacyjno-turystyczne	Źródła zanieczyszczeń i ładunek substancji zanieczyszczających odprowadzanych do wód Warunki hydrologiczne Warunki meteorologiczne	Jakość i ilość wody, stan elementów przyrodniczych	Wpływ na środowisko przyrodnicze	Strategia rozwoju i wykorzystania rekreacyjno-turystycznego obiektu
Wskaźnik	Liczba osób korzystających z wypoczynku nad zbiornikiem	Punkty zrzutu ścieków komunalno-bytowych	Zawartość azotu w wodzie	Powierzchnia szuwarów	Program rekultywacji zbiornika
	Liczba punktów usług gastronomicznych	Ilość ścieków komunalno-bytowych	Zawartość fosforu w wodzie	Liczba gatunków roślinności zanurzonej	Plan działań służących modernizacji infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej
	Liczba miejsc noclegowych	Objętość osadów dennych	Zawartość tlenu rozpuszczonego	Liczba gatunków ryb	Plan działań promocyjno-informacyjnych oraz kulturalnych
	Liczba osób korzystających z wypoczynku nad zbiornikiem	Ilość antropogenicznego N	Bilans wodny zlewni	Biomasa ryb	
	Odsetek osób korzystających z wypoczynku jednodniowego	Ilość odpadów komunalnych	Escherichia coli	Liczba występowania zakwitów	
	Odsetek osób korzystających z wypoczynku urlopowego	Ilość biogenów wprowadzanych przez wędkarzy	Bakterie grupy Coli	Czas utrzymywania się zakwitów	
	Odsetek osób przyjeżdżających samochodami		Enterokoki kałowe	Zmiana objętości osadów dennych	
	Odsetek osób przyjeżdżających rowerami		ChZT	Zmiana składu osadów dennych	
	Liczba wędkarzy		BZT	Liczba osób wypoczywających nad zbiornikiem	

Badania sfinansowane przez Gminę Miasta Jaworzno w ramach zlecenia „Waloryzacja stanu ekologicznego zbiornika Sosina w Jaworznie wraz z wytycznymi do projektu jego rekultywacji”, umowa nr IM.IMF.272.1.40.2015

W badaniach wykorzystano produkty wypracowane w ramach projektu „Zintegrowany system wspomagający zarządzaniem i ochroną zbiornika zaporowego – ZiZOZap” (nr umowy POIG 01.01.02-24-078/09)

1. sposób tworzenia map nawigacyjnych zbiorników wodnych
2. metoda oceny zagrożenia ekosystemu zbiornika wodnego w aspekcie bilansu substancji biogennych
3. sposób postępowania w celu utrzymania odpowiedniej powierzchni szuwarów
4. szacowanie wydolności szuwarów jako biofiltra w ekosystemie zbiornika na podstawie oceny zawartości węgla, azotu, siarki i fosforu w roślinności szuwarowej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Dziękujemy za uwagę

dr Andrzej Woźnica, woznica@us.edu.pl

mgr inż. Wanda Jarosz, jarosz@ietu.katowice.pl

Fot. – www.jaw.pl, https://www.youtube.com/watch?v=aFl_jYNwyNk